

NOȚIUNI DE CHINOLOGIE CINEGETICĂ

Gabriel Ioan FELECAN^{1*}, Diana Elena GOCI¹, Steluța Maria SÎNGEORZAN¹

¹Departamentul Silvicultură, Facultatea de Silvicultură și Cadastru, USAMV Cluj-Napoca, România

*Autorul corespondent: Gabriel Ioan Felecan, biosanproiect@gmail.com

Coordonator științific: Vasile CEUCA, șef lucrări dr. ing., USAMV Cluj-Napoca

Rezumat. Chinologia studiază creșterea, întreținerea și dresarea câinilor, totodată urmărind și ameliorarea raselor de câini. Dacă se presupune că domesticirea câinelui a început cu multe mii de ani în urmă, există dovezi indubitabile că înainte cu zece mii de ani el era un animal domesticit. Izvoarele rupestre din numeroase peșteri, datând din paleoliticul superior, deci arătând o vechime de peste 10000 de ani, exprimă oameni la vânătoare, care însoțiți de câini hărțuiesc și ulterior prind vânatul. În România câinii de vânătoare sunt repartizați în 4 grupe de folosință, și anume: câinii pontatori sau de aret, câinii scotocitori, câinii hărțuitori și gonitori și nu în ultimul rând câinii de urmărire a vânatului rănit.

Cuvinte cheie: câini, cinegetică, rase, etologie, dresaj

Introducere

De-a lungul timpului, metodele de recoltare a vânatului s-au schimbat, putem spune că au evoluat și împreună cu ele, rolul avut de câine s-a diversificat. Vorbind de perioada în care nu existau arme de foc, câinele era considerat de principiu un gonitor al vânatului, condus spre strâmtori sau locuri de pândă unde era capturat sau ucis. Odată cu trecerea vremurilor misiunea și îndatoririle sale s-au diversificat. În cazul păsărilor sau mamiferelor, câinele trebuia să descopere datorită simțurilor olfactive puternic dezvoltate, fauna cinegetică și să precizeze vânătorului prezența acestuia. Așa s-a ivit câinele pontator are oprit în fața vânatului ascuns în vegetație permitea la începuturi vânătorului să arunce o plasă sub care erau prinși și câinele și vânatul; mai apoi plasa era aruncată asupra vânatului care se ridica în zbor sau începea să fugă. Și mai târziu se practica lansarea șoimului la vânătoare, iar în zilele recente, după dibuirea sau descoperirea vânatului utilizăm armele de foc, cu deosebire cele cu țeavă lungă.

La vânatul nobil, în special în cazul speciilor celor mai agresive față de câine, precum ursul sau mistrețul în cazul continentului european sau a diferitor feline pe alte continente, rolul principal al câinelui este de a asmuți și de cele mai multe ori a opri în loc vânatul urmărit, dând șansa de apropiere și doboare din partea vânătorului.

Scopul și obiectivele cercetărilor

Scopul cercetărilor

Evidențierea importanței câinilor de vânătoare din punct de vedere etic și a economiei vânatului.

Obiectivele cercetărilor

- Clasificarea câinilor de vânătoare
- Întreținerea câinilor de vânătoare
- Dresarea câinilor de vânătoare

Metodologia de cercetare

În zilele noastre există un număr considerabil de rase de câini, fiind știute, aproximativ 400 de către forurile din domeniul chinologic. Dintre acestea mai multe zeci sunt favorabile vânătorii. Oricare rasă deține un standard fixat de organizațiile chinologice [2]. Acest standard conține absolut toate datele ce arată: înălțimea corpului, culoare nativă, formele capului și a botului, ce tip de păr (scurt ori lung, ondulat sau drept, moale sau aspru), forma ochilor, culoarea lor, lungimea și cum poartă coada, și altele. Există diferite clasificări ale raselor de câini destinate vânătorii, și sub acest aspect au fost analizate și catalogate rasele utilizate la vânătoare, în România [1,3].

Rezultate și discuții

Rasele de câini de vânătoare, sunt distribuite după următoarea clasificare:

- câinii de pontatori sau de aret,
- câinii scotocitori,
- câinii hărțuitori sau gonitori,
- câinii care urmăresc vânatul rănit.

Câinii de aret, în momentul când simt vânatul în apropiere rămân nemișcați, în poziția în care au prins mirosul vânatului, stârnindu-l numai la comanda vânătorului. Sunt câini de talie mijlocie. Au un corp athletic, musculos. Câinii caută cu nasul în contra vântului pentru a simți cu adevărat cea mai mică emanație care vine direct din corpul unui vânat bine ascuns în lăstărișuri sau ierburi. Mirosul este purtat de vânt și formează un con de miros al cărui vârf se află pe vânat. Cu cât parfumul este mai departe de vânat, cu atât conul de parfum este mai larg. Câinele care caută hrană percepe mirosul și își poate face o idee despre unde se află vânatul în funcție de lățimea conului și de intensitatea mirosului. Acești câini sunt excelenți pontatori cu nas deosebit de fin, având chetă lungă parcursă de regulă în galop. Aretul este foarte ferm iar dacă vânatul rabdă aretul rămâne mult timp nemișcat. Dacă prepelița sau stolul de potârniche se furișează prin vegetație fără să zboare, câinele “filează” vânatul adică îl urmărește încet, oprindu-se din când în când [1,4].

Tabelul 1

Clasificarea și descrierea raselor

DENUMIREA	DESCRIERE	UTILIZARE
CĂINII PONTATORI		
POINTERUL	Talie mijlocie (50-64cm); botul pătrat, proeminent și ușor ridicat, nări deschise, buze fine; părul scurt și moale.	Utilizat la găsirea vânatului mic, pe care îl identifică prin starea de aret, atunci când parcurge terenul din fața vânătorului
SETERII	Talie mijlocie; păr lung, mătăsos -seterul alb englezesc, are păr alb, cu pete și colorații maronii sau gălbui-portocalii; -seterul roșu-irlandez, are păr roșu, cu răsfrângeri gălbui, nu are pete;	Utilizat la găsirea vânatului mic, intrând în poziția de aret când îl găsește, în fața vânătorului
BRACUL GERMAN	Talie mijlocie (60-65cm); rasa combină rezistența, viteza și flexibilitatea. Blana sa rustică și densă oferă o protecție foarte bună împotriva intemperiilor.	Privirea lui este clară și foarte atentă. Folosit pentru toate tipurile de vânătoare, fie pe câmpie, sau în pădure, fie în zone umede. Excelent ca și copoi, este un aliat prețios pentru vânător, atât în apă, cât și în desigur.
VIJLA MAGHIARĂ	Structura sa musculară și armonioasă a corpului, amintește de strămoșii săi, brații germani cu păr scurt. Înălțimea umerilor masculilor ajunge la 58-64 cm, la femele maxim 60 cm înălțime. Greutatea câinelui este de 18-30 kg. Pielea câinelui trebuie să fie fără riduri, iar fruntea ușor brăzdată	Blana este uniformă și nu există decolorări roșiatice sau maronii. Totuși, conform standardului, este permis să aibă pete albe pe degete sau pe piept maxim un loc de 5 cm.
GRIFONUL	Câine, musculos, foarte rezistent și de duranță Este un câine activ, adaptat în special pe terenuri dificile. Are un nas fin, cu o voce de puternică sustinută (strigat scurt și repetat). Talie mijlocie spre mare.	Când vânează, se dovedesc a fi curajoși, plini de resurse, tenace și harnici. Sunt întreprinzători și eficienți. Bine antrenați, sunt ascultători și ușor de rechemat.

Câinii scotocitori. Numele acesta este dat raselor de câini derivând de la tipul obișnuit de lucru al lor. Această rasă de câine caută vânatul la mică distanță în fața vânătorului (20-30 m), realizând o chetă scurtă, parcurgând terenul pe direcții stânga-dreapta. De regulă cu acești câini se vânează în locuri acoperite cu vegetație [4]. În momentul când simte apropierea vânatului, câinele este mai nervos, caută pe distanțe mai scurte, de cele mai multe ori scoate un scurt chefnit, până când stârnește piesa, dând posibilitate vânătorului să tragă [2].

Tabelul 2

Clasificarea și descrierea raselor

CÂINII SCOTOCITORI		
PUDEL- POINTERUL	Este un câine elegant, vertical, puternic, compact și îndesat. Ochii lui sunt relativ mici, migdalați, de culoarea chihlimbarului închis și au o expresie foarte inteligentă. Urechile sunt foarte lungi, cu pavilion rotunjit în formă de lobi, capul este puternic.	Dinamic, activ și tenace, acest câine cu un nas foarte fin este deosebit de potrivit pentru vânătoarea de păsări sălbatice (rațe). Un bun scotocitor, are abilități specifice pentru lucrul în apă. Căutarea lui este rapidă. Curajos pentru unii, dar adesea cu un caracter dificil și greu de dresat.
SPANIEL- SPRINGERUL	Talia de dimensiune mică 50 cm, cu 20 de kg în media câinilor de vânătoare ce îi permite să aibă puterea de a vâna în terenuri mlăștinoase, cu rezistență și de a se strecura în tufișuri cu ușurință.	Caracteristica sa principală este de a vâna pe un teren care variază de la câmpie la un teren stâncos și desis, adesea departe de vederea stăpânului său cu care rămâne în contact prin sunet. Intervenția sa este formidabilă pentru a scoate vânatul care se ascunde.

Câinii gonitori și de hărțuială. În această clasă se includ rase de câini utilizate la vânătoarea cu precădere a mistrețului și ursului, dar și a vulpilor, atunci când acestea se găsesc în vizuină. Rolul câinelui în acest caz este să găsească vânatul, să-l atace semnalizând vânătorului prezența lui și să-l facă să se miște, de cele mai multe ori cu ajutorul gonașilor, spre ștandurile vânătorilor. În vizuină, câinele va ataca vulpea și o va “hărțui”, obligând-o să părăsească vizuina, dând posibilitate vânătorului să o împuște. Aceștia trebuie să fie agresivi, curajoși și să atace cu îndârjire, să știe să lupte fără a primi răni, să latre puternic și ritmic [5,6].

Tabelul 3

Clasificarea și descrierea raselor

CÂINII GONITORI - HĂRȚUITORI		
FOXTERIERUL	Nu depășesc 40 cm pentru o greutate medie de 7 până la 9 kg pentru masculi și 6 până la 8 kg pentru femele. Craniul este îngust și plat, cu botul lung și nasul negru. Expresia este vie, ochii strălucesc de viață și inteligență. Urechile sunt în formă de V, atârând înainte lângă obraz.	Culoarea dominantă este albă, cu pete negre și maronii. Sociabil și neînfricat, este prietenos cu copiii și cu stăpânii săi, dar agresiv la vânătoare. Instinctul său de vânătoare este înăscut, iar această activitate îi perfecționează echilibrul. Bun hărțuitor în teren sau la vizuini.
BASETUL	Câine dinamic, cu picioarele scurte, cu pielea de pe cap lăsată ce formează riduri. Ochii bassetului sunt căprui, melancolici și blânzi. Urechile lui sunt lungi și coborâte. Glas puternic.	Toate culorile câinelui sunt permise pentru a arăta gena acestuia, dar în general caracteristica este tricoloră: maro, alb și negru. Greutatea sa variază de la 25 la 30 kg, iar înălțimea sa de la 33 la 38 cm. Bassetul este un câine cu un caracter prietenos, dotat pentru vânătoare. Utilizat ca și limier sau câine hărțuitor dă rezultate foarte bune..

Câinii de urmărire a vânatului rănit. Sunt numiți **limieri** la modul general. La început aceștia s-au ales dintre haitele de copoi. Limierul este un câine de vânătoare care a primit o educație și un antrenament special care îl face potrivit pentru a urmări semnele vânatului mare care este rănit, dar a devenit imposibil de urmărit pentru vânător. Desigur, antrenamentul nu reprezintă totul, linia genetică desăvârșind aptitudinile acestor rase. Cu simțul său acut al mirosului, limierul permite găsirea rapidă a animalelor rănite, permițându-le să scape de o agonie lentă. La fel, el își poate continua vânătoarea zi și noapte, chiar până la două zile după ultima lovitură a vânătorului. Acțiunile de căutare a vânatului rănit utilizând limierii sunt mai numeroase în Germania și Austria și puțin utilizate în alte țări. Rasele recunoscute și folosite sunt Limierul Hanoveran și Limierul Bavarez, ambele rase create inițial în Franța, dar selecționate și perfecționate în Germania [1,5,6].

Clasificarea și descrierea raselor

CÂINII DE URMĂRIRE A VÂNATULUI RĂNIT		
LIMIERUL HANOVERAN	Este un câine robust, de talie medie, care nu depășește 55 cm la greaban la masculi, 53 cm la femele. Culoare roșcată, păr mătășos	Se folosește la căutarea, urmărirea și găsirea vânatului nobil, rănit; recomandat în zone de câmpie și dealuri sau piemonturi.
LIMIERUL BAVAREZ	Culoarea capului de la roșcat deschis până la maro închis, în unele cazuri apare o mască mai închisă până la neagră la nivelul capului. Părul lui este scurt și des, urechile lungi și căzute, ochii vioi, iar nările largi cu bot puternic.	Se folosește la căutarea, urmărirea și găsirea vânatului nobil, rănit sau căzut; recomandat în dealuri, piemonturi sau la munte

La selectarea unui câine destinat vânătorii, este necesar să ținem cont de speciile de vânat regăsite, de orografia terenului unde urmează să vâneze, de abilitățile rasei și ce servicii solicităm câinelui. Totodată vânătorul este imperios necesar să țină cont și de condițiile de locuire, de desfășurare a activității și hrănire pe care le poate oferi câinelui. Deci, la o casă ce are padoc, chiar și grădină, se pot ține unul chiar doi câini de talie mijlocie sau mare, prepelicari, pe când la bloc, într-o locuință cu restricții, este de preferat un câine de mărime mică, cel mult mijlocie: tekel, ori spaniel, cel mult un foxterier. În condițiile date, ținem cont și de faptul că foxterierii sunt câini gălăgioși care latră mult, deranjând atât familia cât și vecinii [2].

În general, în zonele de șes, unde vânatul principal îl constituie păsările și anume: prepelițe, fazani, potârnicși, este indicat un pontator, sau seter, dar de cele mai multe ori un brac german cu păr scurt. Dacă este și vânat de baltă, bracu german este mai folositor, aportând cu succes. Acest tip de câine este de preferat și în zone colinare și cu dealuri, cu zăvoaie și păduri, unde vânatul este divers, predominând fazanul sau iepurele. În aceste condiții, cu reușită bună folosim și un câine scotocitor, ca springer spanielul sau spanielul breton [3,6].

În zona montană, unde cu precădere avem vânat mare ca urs, cerb sau mistreț, vânătorul de regulă alege spre folosință un prepelicar cu abilități complexe sau un spaniel mai robust, căci, inevitabil, va vâna și vânat mic. Cu aceștia va realizează și urmărirea vânatului rănit.

Limierii se recomandă vânătorilor profesioniști care gestionează fonduri cu exemplare numeroase de vânat mare, și unde se împușcă în fiecare an mai multe exemplare, iar inevitabil, unele vor fi căutate cu câinele [5,6].

Pentru a realiza un câine de vânătoare valoros, alegerea cățelului este foarte importantă. Se ține cont de trei criterii: genetica, caracterul și dezvoltarea acestuia.

La fel de important este și dresajul, care cuprinde o serie de metode aplicate de om cu scopul de a dezvolta calitățile înnăscute ale câinelui și de a le completa cu obiceiuri noi. Dresajul se începe la vârsta de două luni și cuprinde trei etape distincte: prima etapă (2-6 luni), a doua etapă (6-8 luni), și în fine a treia etapă, pe tot parcursul vieții.

Prima etapă (2-6 luni) - dresajul general sau educația, câinele este obișnuit cu curățenia și disciplina și cu cunoașterea numelui.

A doua etapă (6-8 luni) - dresajul de casă, se execută după ce a fost lăsat să alerge și să se joace, va fi obișnuit cu mersul la picior, cu liber, fără lesă și cu focul de armă.

A treia etapă - dresajul în teren, în primul rând, se desăvârșește dresajul de casă, apoi se obișnuiește cu cercetarea terenului, cu descoperirea vânatului, să revină la vânător la comandă și să lucreze din plăcere, nu de frică.

Vânătorul care utilizează și un câine, chiar fără a fi foarte bine dresat are de cele mai multe ori un avantaj de 70% față de acela care vânează fără câine. Satisfacții depline oferă câinii foarte bine dresați, de regulă pontatori, aportatorii ori scotocitorii și limierii. În același timp câinii pentru mistreți sau vânătoare la vizuină necesită un minimal dresaj din punct de vedere al conduitei sau disciplinei în prezența altor câini ori vânători și răspuns ferm la chemare [4,6].

În condițiile țării noastre câinii se utilizează în multe situații la vânătoare, de cele mai multe ori când se organizează: vânătoarea cu pontatori la vânat mic (sitari, prepelițe sau potârnicchi, fazani ori iepuri), vânătoarea cu câinii scotocitori (în zona de deal și coline la iepuri, sitari, sau fazani), vânătoarea la mistreți (se practică cu ajutorul câinilor din rase specializate din familia terierilor sau copoilor), vânătoarea la vizuină, cu terieri de talie mică și tekeli (șorecari), urmărirea vânatului mare rănit, în special cervide, cu ajutorul limierilor.

Mai sunt și alte modalități de a utiliza câinele la vânătoare, mai puțin răspândite în țara noastră. De aceea, la vânătorile cu gonași la fazani sau la iepuri, câinii scotocitori, foxterierii de regulă, intercalați de gonași, măresc eficiența acestora la găsirea și stârnirea vânatului, cu condiția să nu urmărească iepurii pe distanțe considerabile, ori să intre în vizuini de vulpe lăsându-se așteptați mult timp [4,6].

Concluzii

1. Câinele

- este un ajutor neprețuit, ce pătrunde în locurile unde omul nu are acces;
- viteza cu care se deplasează este mult superioară, având și simțuri mai dezvoltate;
- ajută la găsirea și aducerea vânatului rănit;
- la vânătoare în baltă, fără câine de aport, se pierde o mare parte a vânatului împușcat;
- câinii pontatori ajută pe ocrotitorul de vânat să descopere cuiburile de fazani înainte de sosirea cositoarelor mecanice.

Recomandări

La alegerea câinilor de vânătoare, trebuie să se țină cont de speciile de vânat existente, configurația terenului unde urmează a fi utilizați, aptitudinile rasei și serviciile pe care le aduc.

Este indicat să se procure căței de la vânători care au căței proveniți de la câini de rasă pură, având certificate de origine.

Referințe

1. COTTA V., BODEA M., MICU I, *Vânatul și vânătoarea în România*, Ed. Ceres, 2001;
2. COTTA V., BODEA M. – *Vânatul României*, Ed. Agrosilvică, 1969;
3. NEGRUȚIU A. – *Vânătoare și salmonicultură*, E.D.P. București, 1983;
4. NEGRUȚIU A., ȘELARU N. și colaboratorii – *Fauna cinegetică și salmonicolă*, Ed. Transilvania Brașov, 2000;
5. OTTO WITTING – *Economia Vânatului*, Ed. Agrosilvică, 1960;
6. Revista Vânătorul și pescarul Român – edițiile 2015-2021.